

Бојан Б. Милошевић¹
Миленко С. Јанковић²
Висока школа струковних студија за образовање
васпитача у Новом Саду
Нови Сад (Србија)

316.64:373.2.011.3-051(497.11)
Оригинални научни рад
Примљен 22/12/2022
Измењен 31/03/2023
Прихваћен 31/03/2023
doi: [10.5937/socpreg57-41883](https://doi.org/10.5937/socpreg57-41883)

Јелена М. Дамњановић³
Висока пословна школа струковних студија у Новом Саду
Нови Сад (Србија)

ПРЕДУЗЕТНИЧКЕ НАМЕРЕ СТУДЕНАТА ВИСОКЕ ШКОЛЕ ЗА ОБРАЗОВАЊЕ ВАСПИТАЧА⁴

Сажетак: Веома су важни спремност и оспособљеност будућих васпитача да препознају различите специфичне потребе деце и породица у локалној заједници и да анализирају шта локална заједница нуди и шта би још могло да се понуди. Циљ истраживања јесте тестирање теорије планираног понашања студената васпитача, с обзиром на њихову перцепцију могућег предузетничког деловања након студија. У истраживању је учествовало 117 студената који су попуњавали упитник за испитивање предузетничких намера. Установљено је да субјективна норма није значајна у намери отварања сопствене фирме. Добијени резултати слични су резултатима других земаља, па се стога може уважити искуство из њихових образовних система о имплементацији образовних предмета и курсева у програме образовног система Републике Србије.

Кључне речи: предузетништво, студенти васпитачи, планирано понашање, намера, лични став

УВОД

Испитивање и анализирање предузетничких намера било којег дела актера у друштвеној стварности намеће јасну свест о томе да тај део није изолован од целине укупних друштвених процеса у којима они формирају своје личне представе о властитим могућностима и у којима процењују изгледе да им се неке намере остваре на

¹ bojan1milosevic@gmail.com.

² milenkojanovic@live.com.

³ jdamnjanovic5@gmail.com.

⁴ Рад је резултат истраживања спроведеног у оквиру развојно-истраживачког пројекта „Предузетнички дух будућих васпитача – спремност за деловање у циљу samozapošljavanja“, који је суфинансирао Покрајински секретаријат за високо образовање и научноистраживачку делатност, а чији је носилац Висока школа струковних студија за образовање васпитача у Новом Саду.

тржишту рада. У том погледу нису изузетак ни студенти високих школа и факултета. Једина специфичност студентске популације, у односу на остале (одрасле) предузимљиве припаднике конкретног модерног друштва, тиче се релативне подвојености између њихове тренутне „утонулости“ у свет сазнајног сазревања (у организованој сфери образовања) и перципирања властитих могућности да се (по изласку из те сфере) суоче са шансама које им се могу указати у предузетничком пословању. Ипак, када је реч о потенцијалним предузетничким актерима – као што су студенти школе за образовање васпитача – треба имати у виду још једну ужу специфичност која се односи на то да је реч о хуманистички оријентисаним младим људима; чије се (будуће) занимање/делатност искључиво односи на васпитање и одгајање најмлађих.

То спецификовање наше основне замисли о предузетничким намерама студената васпитача/чица само указује на то да у њиховим намерама у евентуалном предузетничком начину пословања не можемо очекивати да ће се њихове аспирације односити искључиво на (очекивани) профит, већ и на обезбеђење средстава егзистенције посредством остваривања њихове радне/професионалне сагисфакције. Њихово опредељење да се образују за то (хумано) занимање, не значи да (и) они не могу бити заинтересовани за евентуално предузетништво; наравно, у смислу који је примерен делатности васпитача. Њихово могуће предузетништво треба схватити као „мање или више аутономно (свесно) деловање у друштвеноекономским процесима, с циљем да се најрационалније употребе расположиви економски чиниоци и да се сноси пуна одговорност за властито учествовање у тим процесима“ (Milošević, 2004, str. 322).

Данас постоје бројни научни докази који указују на важност подршке раном развоју и учењу у раном детињству, те је она постала приоритет образовних политика у многим земљама, укључујући и нашу земљу. Истовремено, постојећа пракса предшколског васпитања и образовања критикује се због тога што је недовољно диверсификована, те није у стању да одговори на често различите потребе деце и породица (*Приручник за диверсификацију програма предшколског васпитања и образовања*, 2013). Због тога се у образовним политикама предузимају мере за унапређивање система и развијање квалитета предшколског васпитања кроз диверсификацију како организационих облика, тако и програма предшколског васпитања и образовања.

У том контексту, веома су важне спремност и оспособљеност будућих васпитача не само да препознају различите специфичне потребе деце и њихових породица у локалној заједници већ и да анализирају шта је оно што локална заједница нуди, шта би још могло да се да као подршка кроз алтернативне програме и које би конкретне акције за покретање програма у локалној заједници могле да се предузму.

Имајући у виду оквирне домете наше насловљене теме, који се односе на намере студената у вези са њиховим будућим предузетништвом у васпитној делатности деце предшколског узраста, том проблему смо приступили као некој врсти „личне стратегије“, која их мотивише већ током студирања да развијају своје склоности („инклинације“) према samozапосљавању. С обзиром на то да се ради о намерама студената, као незапослених лица, не можемо говорити о њиховом „економском понашању“ на тржишту робе и услуга, већ управо о „личним стратегијама“ – као елементима рационалности у планирању њихових будућих акција у сфери запосљавања и стицања добара егзистенције (Portes, 1994, str. 426). Предузетничке намере студената (као и

личне намере других актера на тржишту), у смислу њихових „личних стратегија“, „као концепт социоекономских стратегија има посебан аналитички значај“ јер омогућава не само да се уоче њихови претпостављени ресурси већ и да се очекују њихове намераване акције после уласка на тржиште рада (Babović, 2009, str. 64).

Отуда се средишњи аспект наше наредне анализе односи на утврђивање намераваног, мање или више планираног понашања будућих васпитача, који – у време истраживања – похађају једну високу васпитачку школу. Теорија планираног понашања у овом случају узета је као модел по ком се спроводило истраживање (Ajzen, 1991). Значајно место у наведеној теорији јесте намера која представља основни елемент у објашњавању понашања, односно указује на тесно повезан однос између намере да се изврши понашање и његовог ефективног учинка (Liñán, 2004). У овом случају понашање се односи на напор који ће се уложити да би неко постао предузетник. Како Ajzen (1991) наводи, у објашњењу тог проблема треба узети у обзир три фактора као кључна за предвиђање намера понашања, а то су:

- Лични став – односи се на то у којем степену особа има повољну или неповољну процену или оцену понашања о којој је реч. Ово би подразумевало личну процену да ли се особи свиђа или не свиђа, или у којој мери јој је исплативо да постане предузетник.
- Субјективна норма – представљају уочени друштвени притисак да се изврши или не изврши понашање. Односи се на став појединца о томе колико за њега битне особе (најчешће чланови породице или пријатељи) одобравају или не одобравају отварање фирме/предузећа; односно одражава перцепцију особе о томе колико позитивно или негативно особе из његовог окружења подржавају одлуку да отвори фирму/предузеће.
- Перципирана контрола понашања – односи се на перцепцију лакоће или тешкоће извођења понашања и претпоставља се да одражава прошло искуство као и предвиђање сметњи и препрека. У конкретном случају односило би се на то да ли особа перципира на основу свог искуства или могућности предвиђања да ће отварање фирме/предузећа бити лако или тешко.

Допринос у намери може се мењати у зависности од конкретне ситуације; тако да најмањи допринос субјективној намери утиче и на каснији мањи допринос у сфери планираних предузетничких понашања (Ajzen, 1991).

Из тих сазнајних оквира следи циљ овог нашег истраживања и на њему засноване анализе; то је тестирање теорије планираног понашања студената васпитача/чица, с обзиром на њихову перцепцију могућег предузетничког деловања после завршетка студија.

МЕТОД ИСТРАЖИВАЊА

Подаци у овом истраживању добијени су на основу упитника (Liñán & Chen, 2009), а први пут се публикују на једном узорку који се односи на мању групацију српских студената. Ти подаци могли би да буду значајнијег домета, у неком будућем истраживању, уколико би се приступило упоредном истраживању у више земаља на основу овде примењеног упитника за прикупљање података. Како је реч о често

употребљаваном стандардизованом упитнику за процену предузетничких намера, са добрим метријским карактеристикама, упоредна истраживања омогућила би студиозније сагледавање предузетничких намера („инклинација“) не само студената него и других актера који намеравају да се укључе у предузетничке активности.

Испитаници

У нашем узорку испитанике/це посматрамо као потенцијалне предузетнике, у оној мери у којој се њихове намере („личне стратегије“) на тржишту рада (после завршетка студија) односе на почињање свог сопственог „малог посла“ (Bošić, 2003, стр. 194), иако треба имати у виду да сваки нови „мали посао“ не мора да буде предузетнички (Drucker, 1991: 46). С обзиром на актуелну друштвену иницијативу да се у Србији подстакну отварање и рад малих и средњих предузећа (али и делатности из сфере образовних услуга), као основ узорка узели смо укупну популацију студената основних студија Високе школе струковних студија за образовање васпитача у Новом Саду – у чијим курикулума / програмима образовања нема заступљених предмета/курсева који се баве могућностима предузетничког пословања и, уопште, економском проблематиком. Имајући у виду да су студенткиње заступљене у изразито високом проценту у укупној популацији студената који се образују за васпитаче, не изненађује да оне чине чак 96,6% узорка; од укупно 117 анкетираних студената. Спецификација испитаница по години студија изгледа овако: прва година студија обухвата 10,3%, друга 47,0%, а трећа 42,7% анкетираних студената. Просечна старост студената који су учествовали у анкетирању износи 21,2 (\pm 2,7) године.

Инструмент

За потребе истраживања коришћен је упитник за испитивање предузетничких намера (*Entrepreneurial Intention Questionnaire – EIQ*) чија су психометријска својства потврђена у ранијим истраживањима (Liñán & Chen, 2009), а који се заснива на теорији планираног понашања (Ajzen, 1991). Оригинални упитник обухвата 10 делова, а за потребе овог истраживања обухваћени су делови који се односе на латентне димензије које су издвојене у првобитном истраживању (Liñán & Chen, 2009).

У оквиру димензије *лични сџав* испитаници су, у пет изјава на седмостепеној Ликертовој скали, изражавали своје слагање од 1 (у потпуности се не слажем) до 7 (у потпуности се слажем). У оквиру димензије *субјективна норма* постављено је питање каква би била реакција (од 1 – потпуно неодобравање до 7 – потпуно одобравање) људи у блиском окружењу (у ужој породици, код пријатеља и код колега/колегиница) уколико бисте одлучили да отворите своју „фирму“. Димензија *перципирана контрола понашања* процењена је на основу шест изјава с могућношћу слагања од 1 (у потпуности се не слажем) до 7 (у потпуности се слажем). Иста седмостепена скала коришћена је за процењивање димензије *предузетничке намере* на основу шест изјава.

Обрада података

Прикупљени подаци обрађени су применом програма *SPSS 20*. Коefицијентом *Cronbach's - α* утврђена је унутрашња поузданост латентних димензија које је предложио аутор *EQ* упитника, а које се заснивају на Ајзеновој (1991) теорији планираног понашања. Валидност података утврђивана је експлоративном факторском анализом. Пирсоновим коefицијентом (*Pearson coefficients*) корелације проверена је повезаност између издвојених фактора, док је утицај предикторских варијабли на критеријску варијаблу извршен применом регресионе анализе.

РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Пре примене факторске анализе урађене су основне провере да би се видело да ли се испуњавају услови за њену примену. У овом узорку испитаника *Kaiser-Meyer-Olkin* тест износи 0,91, а *Bartlett's Test Sphericity* изразито је висок и статистички значајан на нивоу 0,00. Тим резултатима потврђује се да су подаци погодни за примену факторске анализе. Подаци о издвојеним факторима и процентуалним вредностима варијансе приказани су у [Табели 1](#).

Из [Табеле 1](#) може се видети да су се издвојила четири фактора са вредностима већим од 1. Сви фактори заједно објашњавају 80,32% варијансе, а највише први фактор са процентом од 57,93, док преостала два фактора износе – 10,53% и 6,80%.

Из [Табеле 2](#) могу се видети факторска оптерећења за сваки фактор од четири издвојена фактора. Први обухвата шест варијабли које се односе на фактор *ипредузејничке намере*, други на *лични сџав* (пет варијабли), трећи на *иперцијирану контролу* (шест варијабли), а четврти на *субјективну норму* (три варијабле). Приметно је да су све вредности оптерећења веће од 0,50 чиме се може потврдити висока вредност процента варијабилности. На основу наведеног и приказаног може се констатовати да све варијабле одговарају очекиваном фактору. Такође, може се видети да се вредност *Cronbach's - α* коefицијента креће између 0,87 и 0,98 што сугерише добру унутрашњу конзистентност.

Коefицијенти корелације између издвојених фактора приказани су у [Табели 3](#). На основу изложених резултата може се закључити да међусобно високо корелирају на нивоу статистичког закључивања од 0,00.

Након што је утврђено да фактор *ипредузејничке намере* корелира са предикторским варијаблама (*лични сџав*, *иперцијирана контрола* и *субјективна норма*) урађена је регресиона анализа. На основу резултата приказаних у [Табели 4](#) може се констатовати да предикторске варијабле заједно објашњавају 55% варијансе предузетничких намера. Статистички значајан утицај добијен је у варијаблама *иперцијирана контрола* (0,00) и *лични сџав* (0,05).

ДИСКУСИЈА

На основу добијених резултата може се констатовати да је примењени модел предузетничких намера, заснован на теорији планираног понашања, адекватан за

овај узорак испитаника, јер се теоријски развијене скале могу сматрати поузданим и валидним. Кумулативна варијанса објашњена екстракцијом фактора износи преко 80%, а све варијабле припале су очекиваним факторима. Овакав резултат подударан је с резултатом добијеним у истраживању која су спровели аутори упитника (Liñán & Chen, 2009), чиме се додатно потврђује да је примењени модел адекватан за овај узорак испитаника.

Установљено је да субјективна норма није значајна у намери отварања сопствене фирме/предузећа, што се поклапа са резултатима истраживача из развијенијих земаља (Lee-Ross, 2017). Код студената који имају позитиван став и самопоуздање да се определе за предузетништво, могућност остваривања каријере не захтева одобрење и подршку пријатеља, породице и утицаја других (Lee-Ross, 2017). Из тог разлога образовни систем треба да буде ослонац у припремању студената за предузетништво, јер се доводи у питање значај умрежавања (коришћење пословних веза) уз помоћ разних привредних друштава укључујући и привредне коморе (Lee-Ross, 2017).

Тиме што су добијени резултати подударни са резултатима из других истраживања, ствара се могућност упоређивања, те се могу искористити искуства њихових образовних система о имплементацији образовних предмета и курсева у актуелне програме образовног система Републике Србије. Такође, могуће је на најбољи начин промислити о најефикаснијој улози образовања у промовисању и развијању ставова и намера према предузетништву (Liñán, Rodríguez-Cohard & Rueda-Cantuche, 2011). Пожељно је да програм едукације о предузетништву може допринети развоју компетенција у вези са предузетништвом, развоју друштвених и грађанских вештина, учењу страних језика, обуком за рачуноводство, развоју дигиталних компетенција, развоју креативних и уметничких вештина (Do Paco, Ferreira, Raposo, Rodrigues & Dinis, 2011).

Општи поглед на презентоване податке указује на то да су предузетничке намере студената за образовање васпитача, бар у посматраној високој школи, не само пожељне него и да они заузимају доста чврсто утемељен став да је то најбоља опција за њих у постојећим друштвеним условима. Потврђено је да је лични став значајан за предузетничке намере, што би значило да образовање и обука више треба да се фокусирају на промене личног става него на знање (Do Paco *et al.*, 2011).

Само предузетничко образовање јесте оно образовање које се дешава у касном детињству и адолесценцији, а до изражаја долази и у каснијим годинама живота (Jovičić-Vuković & Papić-Blagojević, 2018). Предузетничко образовање могуће је поделити на (Farashah, 2013):

1. учење са циљем да се разуме предузетништво као академска дисциплина;
2. учење са циљем да се делује на предузетнички начин (интерно предузетништво);
3. учење са циљем да би се постао предузетник.

Предузетничко образовање задатак је првенствено образовних институција на свим нивоима образовања (од предшколског до нивоа докторских студија), где посебно важну улогу у развијању предузетничких потенцијала има установа високог образовања коју појединац похађа, а која често представља последњу фазу формалног образовања до запослења. Посебно треба имати у виду да друштвено окружење у коме делују високошколске институције може имати утицај на даље пословно понашање

студената, односно да може допринети повећању предузетничког потенцијала студената (Fayolle, 2005). Према Суботићу (2017), Френки и Литхе (2004) у свом раду закључују да студенти чије високошколске установе нису довољно стимулативне у погледу предузетништва поседују и мање развијен предузетнички потенцијал за разлику од студената који похађају институције које негују и подржавају предузетништво. Улога образовних институција у развоју предузетничких потенцијала посебно је значајна и треба да буде усмерена на следеће аспекте (Subotić, 2017):

- развој предузетништва и сопственог бизниса;
- подршку у изградњи предузетничке културе у друштву;
- стварање повољне пословне климе која подстиче промене и иновације;
- подстицај и подршку за прве покушаје бављења бизнисом, кроз различите облике тренинга;
- обезбеђивање подршке стручњака саветника, који се баве предузетнишвом.

У предузетничком образовању млади развијају више предузетничких вештина и с развијенијом свешћу неће бити усмерени искључиво ка samozапoшљавању или раду у сектору малих и средњих предузећа, него ће бити ефикаснији радници и доприносиће бољим перформансама установа/предузећа свих величина. Стога је врло значајно питање изучавања могућности предузетништва кроз образовање, али и афинитета студената ка предузетништву и самосталном започињању бизниса (Todorović, Tekić, Rečujlija, 2012). Претходно наведено указује на то да предузетничко образовање јесте основа предузетничког потенцијала, а и многа друга истраживања показала су везу између предузетничког образовања и предузетничког потенцијала људи у сфери рада.

У Србији, Законом о привредним друштвима („Службени гласник РС“, бр. 36/11, 99/11, 83/14 – др. закон, 5/15 и 44/18) предузетник је дефинисан као „пословно способно физичко лице које обавља делатност у циљу остваривања прихода и које је као такво регистровано у складу са законом о регистрацији“ (Јовичић-Вуковић & Папић-Благојевић, 2018). Предузетништво је у Републици Србији идентификовано као један од приоритетних циљева економске политике (Јовичић-Вуковић & Папић-Благојевић, 2018). Ипак, и поред свега, нека истраживања су показала да ни постојећи ни потенцијални предузетници у Србији нису у потпуности препознати и детектовани од стране свих државних институција. Резултати студије Глобалног праћења предузетништва (ГЕМ) за 2015. показали су да у основи изазова с којима се суочавају млади у предузетништву у Србији постоје два кључна проблема: недостатак капитала и недостатак радно-предузетничког искуства (Јовичић-Вуковић & Папић-Благојевић, 2018). Такође, у оквиру публикације *Предузетништво младих у Србији – мајинрање препрека за иредузетништво* (2017), које је подржала и Влада Републике Србије, уочене су три кључне препреке за отпочињање сопственог бизниса с којима се суочавају млади у Србији: 1. приступ финансијама и капиталу за отпочињање бизниса; 2. компликован и непредвидљив фискални и парафискални систем; 3. информисање и практичне вештине (Јовичић-Вуковић & Папић-Благојевић, 2018).

С тим циљем истичу се препоруке које указују на потребу за улагањем напора у побољшање пословног окружења, које тренутно оптерећују честе промене правних прописа и неадекватна контрола пословања (Јовичић-Вуковић & Папић-Благојевић,

2018) као што су: бољи приступ финансијама, унапређење кадровских потенцијала, унапређење конкурентности, интензивнији развој женског и омладинског предузетништва и др. (Jovičić-Vuković & Papić-Bлагојевић, 2018). Такође, треба нагласити да ипак постоји низ пројеката који су усмерени на подршку предузетништву младих преко различитих фондова и образовних програма, али они најчешће нису ваљано координисани. Како наводе Јовичић-Вуковић и Папић-Благојевић (2018), оквире предузетничком образовању у Републици Србији дају: Закон о основном образовању и васпитању, Закон о средњем образовању и васпитању и Закон о образовању одраслих, као и Стратегија развоја стручног образовања у Републици Србији, Национална стратегија за младе за период 2015–2025, али и нека слична документа на локалном нивоу која подстичу предузетничко образовање. Из тих аката следе препоруке да се предузетничка оријентација у високом образовању може побољшати на неколико начина: унапређеним предузетничким образовањем, развојем предузетничке оријентације студената, професора и организације самих високошколских установа.

Улога високошколских установа састоји се у томе да код студената прошире и продубе претходно стечена предузетничка знања и вештине, али и да их ставе у функцију друштвене праксе. То је могуће остварити промовисањем предузетничке културе, иновативности и креативности студената и наставног особља, као и кроз стварање услова за сарадњу са привредом, односно обезбеђивањем спајања теорије и праксе, где би се посебно подстицала комерцијализација идеја. Оснивање пословних инкубатора при високошколским институцијама, мотивисање наставног особља и студената на сарадњу, на заједничке иновативне пројекте и предузетничке подухвате, заједничко аплицирање за различите програме подршке предузетништву и друге активности такође могу бити катализатори развоја предузетничких потенцијала код студената.

Имајући у виду да наши испитаници/це немају посебне образовне курикулуме / програмске садржаје о предузетништву и његовим предностима у тржишном начину пословања, могло би се поставити питање откуда долази готово неупитна опредељеност за властито „виђење“ себе (у будућности) у сфери предузетничког пословања. Одговор намеће образложење у најмање три смера.

Прво, друштвеноекономска транзиција – од бившег социјалистичког (командно-планског) начина ка тржишном (предузетничком) начину привређивања – увелико је превагнула ка овом другом смеру, односно „новом предузетништву“ у српском друштву (Volčić, 1994, str. 101; Milošević, 2004, str. 352). То значи да увелико стасавају младе генерације у том друштву које више не перципирају предузетништво као „несигурну сутрашњицу“ већ као шансу да се на тржишту услуга суче с изазовима и преузму одговорност за своју егзистенцију. Подаци које смо навели илустрирају знатно слабију подршку породице у односу на колеге и другове њихове намере да оснују властиту „фирму“ после завршетка студија. Могло би се констатовати да испитаници/це из нашег узорка имају солидно животно искуство о важности предузетништва, које стичу живећи у породици и дружећи се с људима из окружења, али и захваљујући отворености медија за расправе о друштвеноекономским токовима – што им бар у личној перцепцији подупиरे самопоуздање и решеност да се оријентишу („инклинирају“) ка предузетничком пословању. Имајући у виду да је васпитачко занимање/

професија увелико „феминизирано“ (на шта указују и подаци из овог истраживања), може се са великом сигурношћу очекивати да ће се у будућности све више ширити и „женско предузетништво“ (Markov & Stanković, 2008, str. 73)

Друго, отуда толико висок удео (9/10) испитаника/ца студената посматране високе школе за образовање васпитача који у властитом предузетништву виде веће могућности (да раде то за шта се школују/студирају, да тако зарађују пристојна средства за живот и постигну личну и професионалну сатисфакцију) него да „чекају на ред“ за запошљавање у државном сектору. С тим у вези јесте и њихово искуствено увиђање да су им мале шансе да нађу „сигуран посао у струци“ у том сектору; уз то још и с очекиваним „скромним“ платама.

Треће, наведени подаци ипак указују на „намере“ (на „нешто што их чека“), а не на стварна „економска понашања“ испитаника/ца, па би стога било сазнајно интересантно убудуће „пратити“ да ли ће се (и како) те њихове намере остваривати после завршетка школовања/студирања. У сваком случају, без обзира на то да ли се ради о васпитачким намерама или о њиховом стварном „економском понашању“, и васпитачи (као изразито хуманистичко занимање/професија) добрим делом стреме ка свету „малог бизниса“ и предузетништва (и у српском друштву). За то су им потребна бар основна знања, која на адекватан начин може да им пружи образовни процес у коме се они систематски припремају за своју улогу у друштву.

ЗАКЉУЧАК

У претходној анализи приступили смо проблему предузетништва из социоекономског и социопсихолошког угла, с циљем да се прикажу резултати истраживања о личној спремности садашњих студената на њихово евентуално будуће предузетничко пословање. Реч је о истраживању намера („инклинација“) студената једне високе струковне школе за образовање васпитача, које се тичу њихове спремности да стичу основна предузетничка знања и да током студирања размишљају о својим будућим „словима“.

У уводном делу образлажу се особености предузетништва у оној мери у којој се основни сазнајни оквир може применити на разумевање нашег интереса за насловљену тему – како би се видело да предузети истраживачки сегмент није независан од ширих друштвених услова и ширег сазнајног контекста о месту предузетништва у модерним друштвима и личних склоности ка том типу активности. На тај део се ослања – у другом делу – примењена методологија, а посебно одабир Ајзенове теорије планираног понашања и упитника за прикупљање података коју су користили Лињан и Чен (2009), који су значајни за испитивање предузетничких намера у личном понашању.

У завршном делу рада „сумирају“ се прикупљени и анализирани подаци о предузетничким намерама студената једне високе васпитачке школе. Ту се образлажу уочене релације из истраживања, које указују на то да се и у српском друштву ослонац на предузетништво већ толико „уврежио“ да и млади нараштај васпитача/чица види своју будућу радно-професионалну шансу у властитом предузетништву у смислу: да су у натпросечном броју испитаници оријентисани на такав начин пословања; да

су готово сигурни да могу сами да организују властиту „фирму“ (иако још увек не стичу систематичнија знања у оквиру редовних наставних програма/курикулума); да у тим њиховим личним намерама имају знатно већу подршку од колега и другова/пријатеља него од породице и да очекују да ће им будући предузетнички начин рада обезбедити задовољавајућу радно-професионалну сатисфакцију.

У закључном разматрању констатује се да су прикупљени подаци о предузетничким „инклинацијама“ студената васпитача искључиво подаци који се односе на њихових погледа на нешто „што их чека“, а не стварни вид њиховог „економског понашања“ (у коме они још истински и не учествују). Управо зато наглашава се да и у програмима/курикулима образовања ове (полу)професије треба да буду заступљени одговарајући садржаји о предузетништву.

Bojan B. Milošević¹
Milenko S. Janković²
College of Vocational Studies for Teacher Education in Novi Sad
Novi Sad (Serbia)

Jelena M. Damjanović³
Business School of Vocational Studies in Novi Sad
Novi Sad (Serbia)

ENTREPRENEURIAL INTENTIONS OF THE STUDENTS OF THE COLLEGE FOR TEACHER EDUCATION⁴

(Translation *In Extenso*)

Abstract: Of great importance are the readiness and capacity of future educators to recognize different specific needs of children and families in the local community and to analyze what the local community offers and what else may be offered. The research is aimed at testing the planned behaviour of students/future educators, having in mind their perception of potential entrepreneurial activity after completing their studies. The research involved 117 students who filled in the questionnaire for surveying their entrepreneurial intentions. It has been established that the subjective norm is not important in the intention of opening one's own enterprise. The obtained results are similar to those in other countries, and that is why the experience of their educational systems can be appreciated regarding the implementation of educational subjects and courses in the educational system programs of the Republic of Serbia.

Keywords: entrepreneurship, students/educators, planned behaviour, intention, personal attitude

INTRODUCTION

The research and analysis of entrepreneurial intentions of any number of actors in social reality imposes clear awareness of that fact not being isolated from the entirety of overall social processes in which they form their own attitudes about possibilities and in which they assess perspectives of realizing certain intentions in the labour market. In that

¹ bojan1milosevic@gmail.com.

² milenkojankovic@live.com.

³ jdamjanovic5@gmail.com.

⁴ This paper is the result of the research conducted within the development-research project "Entrepreneurial spirit of future educators – readiness for action for the purpose of self-employment", co-financed by the Provincial Secretariat for Higher Education and Scientific-Research Activity, and conducted by the College of Vocational Studies for Teacher Education in Novi Sad.

respect, students of colleges and faculties are no exception. The only specific feature of the student population in comparison to others (i.e., adult) enterprising member of the given modern society refers to the relative duality of their current “immersion” in the world of cognitive maturation (in the organized sphere of education) and the perception of their own possibilities of facing (after leaving that sphere) the opportunities potentially arising in entrepreneurial business. However, when speaking of potential entrepreneurial actors – e.g., the students of teacher education colleges – another narrow specific feature should be taken into account, which refers to the fact that these are humanist-oriented young people whose (future) profession/activity involves exclusively the education and instruction of the youngest ones.

This specific character of our main idea of the entrepreneurial intentions of students/educators only emphasizes that in their intentions regarding potential entrepreneurial way of doing business we cannot expect their aspirations to involve solely (anticipated) profits, but also providing funds to make a living through realizing their job/professional satisfaction. Their choice of being educated for that (humane) profession does not (necessarily) mean that they cannot be interested in potential entrepreneurship; of course, in terms of its being adequate to the activity of educators. Their potential entrepreneurship should be understood as “more or less autonomous (conscious) action in socio-economic processes, with the aim of most rationally using the available economic factors and assuming full responsibility for own participation in those processes” (Milošević, 2004, p. 322).

Today there is plenty of scientific evidence pointing to the importance of supporting early development and learning in early childhood, and that it has become a priority in educational policies in many countries, including Serbia. At the same time, the current practice of instruction and education is criticized because it is insufficiently diversified and thus unable to respond to frequently different needs of children and families (*Manual for diversification of programs for pre-school education*, 2013). That is why measures are taken in educational policies to improve the system for developing the quality of pre-school education through diversifying both organizational forms and pre-school instruction and education programs.

In that context, of extreme importance are readiness and incapacitation of future educators not only to recognize different specific needs of children and their families in the local community, but also to analyze what is offered by the local community, what else could be done in terms of support through alternative programs, and what actions should precisely be undertaken to initiate programs in the local community.

Having in mind the framework reach of our title topic, which refers to students’ intentions regarding their future entrepreneurship in the educational activity with pre-school children, we approached this problem as a sort of “personal strategy” motivating students to develop, during their studies, inclinations towards self-employment. Since these are intentions of students as unemployed persons, we cannot speak of their “economic behaviour” in the market of goods and services, but exactly of “personal strategies” – as elements of rationality in planning their future actions in the sphere of employment and gaining existential goods (Portes, 1994, p. 426). Entrepreneurial intentions of students (as well as personal intentions of other actors in the market), in terms of their “personal strategies”, “has particular analytical importance as a concept of socio-economic strategies” because it

makes it possible not only to observe their presumed resources, but also to anticipate their intended actions after their entry into the labour market (Babović, 2009, p. 64).

That is why the central aspect of our further analysis refers to the establishment of the intended, more or less planned behaviour of future educators who – during the research – attended one teacher education college. The theory of planned behaviour in this case was taken as a model by which the research was conducted (Ajzen, 1991). An important place in this theory is held by intention, which is a basic element in explaining behaviour, i.e., which points to a close relationship between intention to behave in a certain manner and its effective performance (Liñán, 2004). In this case, behaviour refers to the effort invested in someone's becoming an entrepreneur. According to Ajzen (1991), when explaining this problem, three factors should be taken into account as key to anticipating behaviour intentions:

- Personal attitude – refers to the degree in which a person has a favourable or unfavourable assessment or evaluation of given behaviour. This would imply personal assessment of whether the person would like or not to become an entrepreneur and to what extent it is profitable.
- Subjective norm – this refers to the observed social pressure to perform certain behaviour or not. It is an individual's opinion of how persons important to him/her (most commonly family members or friends) approve or disapprove of their starting a company/an enterprise: Namely, it reflects someone's perception of how positively or negatively they are supported by people in the environment when opening a company/an enterprise.
- Perceived behaviour control – it refers to the perception of easy or difficult performance of behaviour and it is supposed to reflect past experiences, as well as anticipation of barriers and obstacles. In this specific case, it refers to whether a person perceives on the basis of own experienced, or to the possibility of predicting whether opening a company/an enterprise will be easy or difficult.

A contribution to the intention may be changed depending on the specific situation; the smallest contribution to subjective intention can also lead to the subsequent smaller contribution in the non-standardized sphere of planned entrepreneurial behaviours (Ajzen, 1991).

These cognitive frameworks lead to the aim of our research and the analysis based on it – testing the theory of planned behaviour of students/future educators, taking into account their perception of possible entrepreneurial activity after the completion of their studies.

RESEARCH METHODOLOGY

The data in this research were obtained from the questionnaire (Liñán & Chen, 2009) and for the first time they are published on a sample covering a smaller group of Serbian students. These data may have more significant implications in some future research if a comparative study was conducted in several countries on the basis of the data-collecting questionnaire applied here. Since this is a frequently used standardized questionnaire for assessing entrepreneurial intentions, with good metric characteristics, comparative research would ensure more studious elaboration of entrepreneurial intentions (“inclinations”), not only of students, but also of other actors intending to be involved in entrepreneurial activities.

Respondents

In our sample, we see the respondents as potential entrepreneurs to an extent in which their intentions (“personal strategies”) in the labour market (after completed studies) imply starting their own “small business” (Bolčić, 2003, p. 194), although it should be taken into account that every new “small business” is not necessarily of entrepreneurial kind (Drucker, 1991: 46). Having in mind the current social initiative to encourage the opening of small- and medium-sized enterprises in Serbia (as well as the activities in the sphere of educational services), the basis for our sample was the entire student population of basic studies at the College of Vocational Studies for Teacher Education in Novi Sad. Its curricula/programs do not include any subjects/courses that deal with the possibilities of entrepreneurial business and, in general, with economic issues in general. Since female students account for an exceptionally high percentage in the total population of students/future educators, it is not surprising that they account for as many as 96.6% of the sample, out of 117 surveyed students. The female respondents were specified in the following way by their year of study: the first year accounted for 10.3%, the second for 47.0% and the third for 42.7% of the surveyed students. The average age of the students who participated in the survey was 21.2 ($\pm 2,7$).

Instrument

For the purpose of research, a questionnaire was used for assessing entrepreneurial intentions (*Entrepreneurial Intention Questionnaire – EIQ*), whose psychometric characteristic have already been confirmed in earlier research (Liñán & Chen, 2009) and which is based on the theory of planned behaviour (Ajzen, 1991). The original questionnaire includes 10 sections, while this research covered the sections referring to latent dimensions separated in the initial research (Liñán & Chen, 2009).

Within the dimension *personal attitude*, the respondents expressed their agreement in five statements on the seven-degree Likert scale from 1 (I completely disagree) to 7 (I completely agree). Within the dimension of *subjective norm*, the question was posed about the reaction (from 1 – I completely disapprove, to 7 – I completely approve) of the people in close environment (nuclear family, friends and colleagues) in case someone decides to open his/her own enterprise. The dimension of *perceived behaviour control* was assessed on the basis of six statements regarding possible agreement, from 1 (I completely disagree) to 7 (I completely agree). The same seven-degree scale was used for assessing the dimension of *entrepreneurial intentions* on the basis of six statements.

Data processing

The collected data were processed by the application of SPSS 20 Program. By Cronbach's coefficient, internal reliability was established of latent dimensions proposed by the author of the EIQ questionnaire, which are based on Ajzen's theory of planned behaviour (1991). The validity of the data was established by the explorative factor analysis. Pearson coefficient of correlation was used for examining the relation between these selected factors, while the impact of predictor variables on the criterion variable was assessed by applying the regression analysis.

RESEARCH RESULTS

Before the application of the factor analysis, basic checks were made to see whether the conditions for its application were fulfilled. In this sample of the respondents *Kaiser–Meyer–Olkin* tests is 0.91, while *Bartlett’s Test Sphericity* is extremely high and statistically significant at the level of 0.00. These results also confirm that the data are suitable for the application of the factor analysis. The data about the selected factors and percentage values of the variance are shown in [Table 1](#).

From [Table 1](#) it can be seen that four factors stand out with the values higher than 1. All the factors together account for 80.32% of the variance, out of which goes to the first factor with 57.93 and two other factors with 10.53% and 6.80% respectively.

In [Table 2](#) there are factor loadings for each of the four selected factors. The first include six variables referring to the factor of *entrepreneurial intentions*, the second to *personal attitude* (five variables), the third to *perceived control* (six variables), and the fourth to *subjective norm* (three variables). It is evident that all the values of the loadings are higher than 0.50, which can confirm the high value of the variability percent. According to the above-displayed, it can be stated that all the variables correspond to the anticipated factor. Moreover, it can be seen that the value of Cronbach’s coefficient ranges between 0.87 and 0.98, which suggests good internal consistency.

The coefficients of correlation between the selected factors are shown in [Table 3](#). According to the given data, it can be concluded that the factors correlate highly at the level of statistical conclusion – of 0.00.

After establishing that the factor of *entrepreneurial intentions* correlates with predictor variables (*personal attitude*, *perceived control* and *subjective norm*), the regression analysis was performed. According to the results shown in [Table 4](#), it can be stated that the predictor variables together account for 55% of the entrepreneurial intention variance. A statistically significant effect was registered in the variables of *perceived control* (0.00) and *personal attitude* (0.05).

DISCUSSION

According to the obtained results it can be stated that the applied model of entrepreneurial intentions, based on the theory of planned behaviour, is adequate for this sample of the respondents because theoretically developed scales may be considered reliable and valid. The cumulative variance explained by factor extraction is over 80%, while all the variables belong to expected factors. This result is equivalent to the result obtained in the research conducted by the questionnaire authors (Liñán & Chen, 2009), which further confirms that the applied model is adequate for this sample of the respondents.

It has been established that subjective norm is not significant in the intention of opening one’s own company/enterprise, which is in line with the researchers’ results from the developed countries (Lee-Ross, 2017). Among the students with a positive attitude and self-confidence towards opting for entrepreneurship, the possibility of achieving such career does not require any approval and support of their friends and family or any influence by others (Lee-Ross, 2017). For that reason, the educational system should be a standfast in

the preparation of students for entrepreneurship because the importance of the networking (using business connections) with the support of different business subjects, including chambers of commerce, is brought in question (Lee-Ross, 2017).

The fact that the obtained results are in line with the results of other research allows for the possibility of comparison, and experiences of other educational systems can be used in relation with the implementation of subjects/courses in the current educational system programs in the Republic of Serbia. Furthermore, it is possible to consider in the best possible manner the most efficient role of education in promoting and developing attitudes and intentions regarding entrepreneurship (Liñán, Rodríguez-Cohard & Rueda-Cantuche, 2011). It is desirable that the education program about entrepreneurship can contribute to the development of competences in relation to entrepreneurship, the development of social and civic skills, foreign language learning, accounting training, the development of digital competences, and the development of creative and artistic skills (Do Paco, Ferreira, Raposo, Rodrigues & Dinis, 2011).

A general overview of the presented data indicates that the entrepreneurial intentions of the students/future educators, at least in the surveyed college, are not only desirable, but these students also take quite a substantiated attitude about it being the best option for them in the current social conditions. It has been confirmed that personal attitude is important for entrepreneurial intentions, which means that education and training need to focus more on the changes in personal attitude than on knowledge (Do Paco *et al.*, 2011).

Entrepreneurial education itself is the education taking place in late childhood and adolescence, while it is pronounced in late adulthood (Jovičić-Vuković & Papić-Blagojević, 2018). Entrepreneurial education can be divided into (Farashah, 2013):

1. Learning with the aim of understanding entrepreneurship as an academic discipline;
2. Learning with the aim of acting in the entrepreneurial manner (internal entrepreneurship);
3. Learning with the aim of becoming an entrepreneur.

Entrepreneurial education is the task primarily of educational institutions at all levels of education (from pre-school level to the level of doctoral studies), where a particularly important role in the development of entrepreneurial potential is played by a higher education institution attended by an individual, which often constitutes the last stage of formal education before employment. Special attention should be paid to the fact that the social environment in which higher education institutions operate can affect further business behaviour of students, i. e., that it may contribute to increased entrepreneurial potential of students (Fayolle, 2005). According to Subotić (2017), Franke and Lüthje (2004) conclude in their paper that students whose higher education institutions are not sufficiently inspirational regarding entrepreneurship also have a less developed entrepreneurial potential, in contrast to students who attend the institutions that nurture and support entrepreneurship. The role of education institutions in the development of entrepreneurial potential is particularly important and should be directed towards the following aspects (Subotić, 2017):

- Development of entrepreneurship and own business;
- Support in the building of entrepreneurial culture in society;
- Creating a favourable business climate that fosters changes and innovation;

- Encouragement and support for the first attempts at doing business through various forms of training;
- Providing the support of expert consultants who deal with entrepreneurship.

In the entrepreneurial education young people develop many entrepreneurial skills and with such more developed awareness they will not be directed solely towards self-employment or working in the small- and medium-sized enterprises, but they will also be more efficient employees and contribute to better performances of the institutions/enterprises of any size. That is why the question of considering potential entrepreneurship through education is of great importance, including students' inclinations towards entrepreneurship and starting their own business (Todorović, Tekić, Pečujlija, 2012). The above-mentioned indicates that entrepreneurial education is the basis of entrepreneurial potential, while many other studies have shown the relation between entrepreneurial education and entrepreneurial potential of people in the sphere of work.

In Serbia, according to the Law on Business Companies ("Official Gazette of the Republic of Serbia", No. 36/11, 99/11, 83/14 – other law, 5/15 and 44/18), an entrepreneur is defined as "natural person able to do business and to perform activity for the purpose of gaining income and, as such, has been registered in compliance with the Law on Registration" (Jovičić-Vuković & Papić-Blagojević, 2018). In the Republic of Serbia, entrepreneurship is identified as one of the priority objectives of economic policy (Jovičić-Vuković & Papić-Blagojević, 2018). Nevertheless, some research has shown that not even the existing or potential entrepreneurs in Serbia are recognized and detected by all state institutions. The results of the study of the 2015 Global Entrepreneurship Monitoring (GEM) show that there are two key problems in Serbia: lack of capital and lack of working-entrepreneurial experience (Jovičić-Vuković & Papić-Blagojević, 2018). Moreover, in the publication *Youth Entrepreneurship in Serbia – Mapping Barriers to Entrepreneurship* (2017), which was also supported by the Government of the Republic of Serbia, three key obstacles were observed for starting own business, which are encountered by young people in Serbia: 1. access to funds and capital for starting own business; 2. complicated and unpredictable fiscal and para-fiscal system; 3. getting information and practical skills (Jovičić-Vuković & Papić-Blagojević, 2018).

This is the aim of emphasizing the recommendations that call for the need to invest efforts in the improvement of the business environment currently being overburdened by frequent changes of legal regulations and by inadequate control of business operations (Jovičić-Vuković & Papić-Blagojević, 2018), such as: better access to financial funds, improvement of personnel potential, improvement of competitiveness, more intensive development of women and youth entrepreneurship etc. (Jovičić-Vuković & Papić-Blagojević, 2018). In addition, it should be emphasized that there is a number of projects directed towards supporting youth entrepreneurship through different funds and educational programs, but they are most frequently not properly coordinated. According to Jovičić-Vuković and Papić-Blagojević (2018), the framework of entrepreneurial education in the Republic of Serbia is given by the Law on Primary Education and Upbringing, the Law on Secondary Education and Upbringing and the Law on Adult Education, as well as the Strategy of Professional Education Development in the Republic of Serbia, the National Youth Strategy for the period 2015-2025, as well as similar documents at the local level that encourage

entrepreneurial education. These acts also lead to the recommendations for the possibility of improving entrepreneurial orientation in higher education in several ways: by improved entrepreneurial education, by developing entrepreneurial orientation among students and teachers and in the organization of higher education institutions themselves.

The role of higher education institutions also implies broadening and deepening students' previously gained entrepreneurial knowledge and skills, but also to put them into the function of social practice. It is possible to achieve by promoting entrepreneurial culture, innovativeness and creativity of students and teaching staff, as well as by creating conditions for the cooperation with trade, i.e., by ensuring the connection between theory and practice, where the commercialization of ideas would be particularly encouraged. Starting business incubators inside higher education institutions, motivating teaching staff and students to cooperate and conduct joint innovative projects and entrepreneurial ventures, joint application for different support programs for entrepreneurship and other activities can also be catalysts of the development of students' entrepreneurial potential.

Having in mind that our respondents do not have special curricula/program contents about entrepreneurship and its advantages in the market way of doing business, a question arises as to the actual origin of such almost unquestionable option for own "perception" of oneself in the sphere of entrepreneurial business. The answer leads to reasoning in minimum three directions.

First, socio-economic transition – from the former socialist (command-planned) method towards the market (entrepreneurial) method of doing business – has largely tipped the scales in the latter direction, i.e., "new entrepreneurship" in the Serbian society (Bolčić, 1994, p. 101; Milošević, 2004, p. 352). It means that in that society there are more and more young generations that do not perceive entrepreneurship as "uncertain future", but as a chance to face the challenges in the service market and to assume responsibility for making a living. The above-listed data illustrate a much weaker support of the family in comparison to that of colleagues and peers in their intention to start their own business after completing studies. It could be stated that the respondents from our sample have a solid life experience about the importance of entrepreneurship, gained by living in the family and socializing with the people from their environment, but also thanks to the media openness to debates about socio-economic trends – which, at least in their own perception, supports their self-confidence and decision to be inclined towards entrepreneurial business. Taking into account that the educational profession is largely "feminized" (which is indicated by the data from our research as well), it may be rightfully expected that "women's entrepreneurship" will also be expanding in the future (Markov & Stanković, 2008, p. 73)

Second, that is why there is such a high share (9/10) of the respondents/students of the surveyed college for teacher education who see greater opportunities in own entrepreneurship (to do what they are educated for, to have good earnings and to achieve personal and professional satisfaction), instead of "queuing" for a job in the state-owned sector. This is what refers to their experiential realization that they have few chances to find "a safe job in their profession" in this sector, with the anticipated "modest" earnings.

Third, the above-listed data still point to the "intentions" (something "waiting for them") and not to actual "economic behaviours" of the respondents, and it would be cognitively interesting to follow up in the future whether (and how) those intentions will be

realized after the completion of schooling/studies. In any case, no matter whether those are educators' intentions or their actual "economic behaviour", educators (since this is an extremely humanist vocation/profession) largely strive for the world of "small business" and entrepreneurship (in the Serbian society as well). For this, the need minimum basic knowledge which can be adequately provided by the educational process preparing them systematically for their future role in society.

CONCLUSION

In the previous analysis, we approached the problem of entrepreneurship from socio-economic and socio-psychological perspectives in order to show the research results about current students' personal readiness for their potential future entrepreneurial business. This is the research into the intentions ("inclinations") of the students of a vocational college for teacher education in terms of their readiness to gain basic entrepreneurial knowledge and to think about their future "jobs" during their studies.

The introductory section defines specific features of entrepreneurship to an extent in which the basic cognition framework can be applied to the understanding of our interest in the title topic – in order to see that the discussed research segment is not independent of broader social conditions and a broader cognition context about the place of entrepreneurship in modern societies and personal inclinations towards that type of activity. It is on this part that – in the second section – the applied methodology relies, in particular the selection of Ajzen's theory of planned behaviour and the questionnaire for data collection used by Liñán and Chen (2009), which are important for surveying entrepreneurial intentions in personal behaviour.

The concluding part sums up the collected and analyzed data about entrepreneurial intentions of the students of one teacher education college. Here, the observed relations from the research are justified, which indicate that relying on entrepreneurship has become deeply rooted in the Serbian society as well, and that young generations of educators see their future employment/professional opportunity in their own entrepreneurship. Namely, the respondents are above average oriented towards that manner of doing business; they are almost confident that they can organize their own "enterprises" (although they still do not acquire more systematic knowledge within regular teaching programs/curricula); in their personal intentions, they are much more supported by their colleagues and friends/peers than by their families, and they expect the future entrepreneurial way of doing business to provide sufficient job/professional satisfaction.

In the final consideration, it is stated that the collected data about entrepreneurial "inclinations" of students/educators are exclusively the data about their attitudes to something "waiting for them" and not an actual form of their "economic behaviour" (in which they do not actually participate yet). That is precisely why it is emphasized that in educational programs/curricula for this (semi)profession, adequate contents about entrepreneurship should be included.

REFERENCES / ЛИТЕРАТУРА

- Ajzen, I. (1991). Theory of planned behaviour. *Organizational Behaviour and Human Decision Processes*, 50(1), 179–211. [doi.org/10.1016/0749-5978\(91\)90020-T](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T)
- Babović M. (2009). *Post-socialist transformation and socio-economic strategies of households and individuals in Serbia*. Beograd: Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu. [In Serbian]
- Bolčić, S. (1994). *Problems of transition to entrepreneurial society: "transition" sociology in Serbia at the beginning of the 1990s*. Beograd: Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu. [In Serbian]
- Bolčić, S. (2003). *The world of labour in transformation*. Beograd: Plato. [In Serbian]
- Do Paco, A., Ferreira, J., Raposo, M., Rodrigues, R. G., Dinis, A. (2011). Entrepreneurial intention among secondary students: findings from Portugal. *International Journal of Entrepreneurship and Small Business*, 13(1), 92–106. [10.1504/IJESB.2011.040418](https://doi.org/10.1504/IJESB.2011.040418)
- Drucker, P. F. (1991). *Innovation and entrepreneurship (practice and principles)*. Beograd: Privredni pregled. [In Serbian]
- Farashah, A. D. (2013). The process of impact of entrepreneurship education and training on entrepreneurship perception and intention: Study of educational system of Iran. *Education + Training*, 55(8/9), 868–885. [10.1108/ET-04-2013-0053](https://doi.org/10.1108/ET-04-2013-0053)
- Fayolle, A. (2005). Evaluation of entrepreneurship education: behaviour performing or intention increasing? *International Journal of Entrepreneurship and Small Business*, 2(1), 89–98. [10.1504/IJESB.2005.006072](https://doi.org/10.1504/IJESB.2005.006072)
- Franke, N., Lüthje, C. (2004). Entrepreneurial intentions of business students - A benchmarking study. *International Journal of Innovation and Technology Management*, 1(03), 269–288. [10.1142/S0219877004000209](https://doi.org/10.1142/S0219877004000209)
- Jovičić-Vuković, A., Papić-Blagojević, N. (2018). Entrepreneurial potentials of students of tourism and hospitality. *Škola biznisa*, (1), 54–72. [10.5937/skolbiz1-19933](https://doi.org/10.5937/skolbiz1-19933) [In Serbian]
- Lee-Ross, D. (2017). An examination of the entrepreneurial intent of MBA students in Australia using the entrepreneurial intention questionnaire. *Journal of Management Development*, 36(9), 1180–1190. [10.1108/JMD-10-2016-0200](https://doi.org/10.1108/JMD-10-2016-0200)
- Liñán, F. (2004). Intention-based models of entrepreneurship education. *Piccola Impresa/ Small Business*, 3(1), 11–35.
- Liñán, F., Chen, Y. W. (2009). Development and cross-cultural application of a specific instrument to measure entrepreneurial intentions. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 33(3), 593–617. [10.1111/j.1540-6520.2009.00318.x](https://doi.org/10.1111/j.1540-6520.2009.00318.x)
- Liñán, F., Rodríguez-Cohard, J. C., Rueda-Cantuche, J. M. (2011). Factors affecting entrepreneurial intention levels: a role for education. *International entrepreneurship and management Journal*, 7(2), 195–218. [10.1007/s11365-010-0154-z](https://doi.org/10.1007/s11365-010-0154-z)
- Manual for diversification of programs for pre-school education*. (2013). Beograd: Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja Republike Srbije. <http://reff.f.bg.ac.rs/handle/123456789/3739> [In Serbian]
- Markov, S., Stanković, F. (2008). University environment and entrepreneurial inclinations of students. In: S. Markov, F. Stanković (eds.). *University and entrepreneurship* (73–113). Novi Sad: Univerzitet u Novom Sadu. [In Serbian]

- Milošević, B. (2004). Entrepreneurship as a measure of using socio-economic power of the employed in the modernization processes of work and enterprises. In: B. Milošević *The Skill of Work* (322–331). Novi Sad: “Prometej”. [In Serbian]
- Portes, A. (1994). The Informal Economy and its Paradoxes. In: Smelser, N. J., R. Swedberg (eds). *The Handbook of Economic Sociology* (426–452). New York. Russell Sage Foundation.
- Subotić, M. (2017). *Development factors of students’ entrepreneurial potential* (doctoral dissertation). Novi Sad: Fakultet tehničkih nauka, Univerzitet u Novom Sadu. [In Serbian]
- Todorović, V., Tekić, Ž., Pečujlija, M. (2012). Entrepreneurial inclinations of the students of the Faculty of Technical Studies. *Učenje za poduzetništvo*, 2(2), 197–205. <https://hrcak.srce.hr/130267> [In Serbian]

APPENDIX/ПРИЛОГ

Табела 1: Вредности, проценати варијансе и кумулативни проценати издвојених фактора
/ Table 1: Value, variance percentage and cumulative percentage of separate factors

Фактор/Factor	Вредност / Value	% од варијансе / variance %	Кумулативни / Cumulative %
1. (Entrepreneurial intentions) (Entrepreneurial intentions)	11,59	57,93	57,93
2. (Лични став) (Personal attitude)	2,11	10,53	68,46
3. (Перципирана контрола) (Perceived control)	1,36	6,80	75,25
4. (Субјективна норма) (Subjective norm)	1,01	5,06	80,32

← НАЗАД

← ВАСК

Табела 2: Факторско оптерећење и коефицијент поузданости
/ Table 2: Factor overloading and reliability coefficient

	Фактор оптерећења / Factor overloading			
	1	2	3	4
Лични став / Personal attitude ($\alpha = 0,93$)				
Бити предузетник за мене подразумева више предности него недостатака / For me, being an entrepreneur implies more advantages than disadvantages		0,86		
Имам склоности према каријери предузетника/I am inclined towards an entrepreneurial career		0,73		
Да имам прилику и средства, желео/ла бих да оснујем фирму / I have the opportunity and funds and would like to start my own enterprise		0,89		
Посао предузетника би ми пружио велику сатисфакцију / An entrepreneurial job would give me great satisfaction		0,98		
Међу различитим опцијама, радије бих изабрао/ла да будем предузетник / Among different options, I would rather choose being an entrepreneur		0,92		

← НАЗАД

← ВАСК

Субјективна норма / Subjective norm ($\alpha = 0,87$)				
Одобравање одлуке да се отвори фирма од стране уже породице / Approval of the decision to open an enterprise by close family				0,66
Одобравање одлуке да се отвори фирма од стране пријатеља / Approval of the decision to open an enterprise by friends				0,98
Одобравање одлуке да се отвори фирма од стране колега и другова / Approval of the decision to open an enterprise by colleagues and peers				0,87
Перципирана контрола/Perceived control ($\alpha = 0,92$)				
Основати и водити фирму за мене би било лако / It would be easy for me to open and run an enterprise			0,73	
Спреман/на сам да оснујем одрживу фирму / I am ready to start a sustainable enterprise			0,53	
Могу да управљам процесом стварања нове фирме / I can run the process of establishing a new enterprise			0,60	
Познати су ми практични детаљи потребни за оснивање фирме / I am familiar with practical details necessary for starting an enterprise			0,87	
Знам како да развијем предузетнички пројекат / I know how to develop an entrepreneurial project			0,96	
Ако бих покушао/ла да оснујем фирму, постојала би велика вероватноћа да ћу успети / If I tried to start an enterprise, I would be quite likely to succeed			0,60	
Предузетничке намере / Entrepreneurial intentions ($\alpha = 0,98$)				
Спреман/на сам да урадим све да будем предузетник / I am ready to do everything to become an entrepreneur	0,90			
Мој професионални циљ је да постанем предузетник / My professional goal is to become an entrepreneur	0,98			
Уложићу сав свој труд да оснујем и водим своју фирму / I will do my best to start and run my own enterprise	0,95			
Одлучан/на сам да у будућности оснујем фирму / I have decided to start an enterprise in the future	0,98			
Веома сам озбиљно размишљао/ла о покретању фирме / I am seriously thinking of starting an enterprise	0,77			
Имам чврсту намеру да једног дана отворим фирму / I firmly intend to start an enterprise one day	0,96			

Extraction Method: Principal Axis Factoring

Rotation Method: Promax with Kaiser Normalization

Rotation converged in six iterations

Табела 3: *Интеркорелација издвојених фактора*
/ Table 3: *Intercorrelation of selected factors*

Фактор / Factor	1	2	3	4
1	1,00	0,63**	0,72**	0,39**
2		1,00	0,71**	0,51**
3			1,00	0,45**
4				1,00

** $p \leq 0,01$

Табела 4: *Регресиона анализа* / Table 4: *Regression analysis*

	Нестандардизовани коэффициент / Non-standardized coefficient		Стандардизовани коэффициент / Standardized coefficient	
	B	SE	Beta	
Лични став / Personal attitude*	0,23	1,11	0,22	R = 0,74 R ² = 0,55
Перципирана контрола / Perceived control**	0,57	1,10	0,55	
Субјективна норма	0,03	0,90	0,03	

* $p \leq 0,05$

** $p \leq 0,01$